

**DİJİTAL DÜNYADA ÇOCUK
HAKLARI SÖZLEŞMESİ**

İlkokul Ders İçeriği

İLKOKUL DERS İÇERİĞİ

■ ■ Uygulama Kılavuzu

Etkinliği uygulamaya başlamadan önce tüm materyali hızlıca gözden geçirmeniz faydalı olacaktır.

Tahmini okuma süresi: 5 dk

Değerli Öğretmenimiz,

Aşağıdaki etkinlik, bir ders saati süresince uygulanmak üzere tasarlanmıştır. Etkinliğin amacı, öğrencilerin dijital dünyadaki sınırlar, haklar ve bu hakların neden gerekli olduğu konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamaktır.

Etkinlik dört aşamadan oluşmaktadır:

1. aşamada öğrenciler, kuralların neden gerekli olduğunu,
2. aşamada dijital dünyanın hayatımızdaki yerini,
3. aşamada “Dijital Dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesi”ni,
4. aşamada ise kendi deneyimlerinden yola çıkarak dijital ortamda nasıl güvende kalabileceklerine dair ipuçlarını öğreneceklerdir.

Etkinlik metninde eğimli yazılmış bölümler, öğretmenin sesli şekilde okuması veya kendi cümleleriyle öğrencilere aktarması için hazırlanmıştır. İlk üç aşama öğretmenin yönlendirmesiyle ilerlerken, dördüncü aşamada öğrencilerin daha aktif olması hedeflenmiştir.

Dördüncü aşama için hazırlanmış beş farklı kart bulunmaktadır. Eğer öğrencileriniz 2., 3. veya 4. sınıftaysa (ve kartları okuyabilecek düzeydeyse), kartların çıktısını alarak sınıfı beş gruba ayırabilir ve her gruba bir kart verebilirsiniz.

Öğrencileriniz 1. sınıftaysa, kartlardan birini seçip tüm sınıfla birlikte okuyarak ortak bir tartışma yürütebilirsiniz.

AŞAMA 1: “KURAL VAR MI, YOK MU?” (10 DK)

■ ■ **Amaç:** Kuralların varlık
nedenini sorgulatmak.

*“Merhaba arkadaşlar! Bugün biraz
eğlenceli bir şey yapacağız. Hepimiz
günlük hayatımızda kurallarla
karşılaşıyoruz, değil mi? Mesela sınıfta
nasıl davranmalıyız, trafikte kırmızı
ışıkta ne yapmalıyız, yeşil ışıkta ne
yapmalıyız gibi... Ama hiç düşündünüz
mü, kurallar olmasaydı ne olurdu?”*

*Haydi bir düşünelim: Sınıfta herkes
istediği saatte girip çıksa ya da okulda
hiç kural olmasa! Ya da trafikte kırmızı
ışık olmasaydı...*

*Şimdi size birkaç örnek vereceğim. Siz
de aklınıza gelenleri söyleyin bakalım.
Bu örneklerde kural olmazsa ne olur,
ne gibi sorunlar yaşanır? Kurallar niye
var? Sadece bizi engellemek için mi?
Yoksa bizi korumak için mi?*

*Hadi bakalım, düşüncelerinizi merak
ediyorum! Hem eğleneceğiz hem de
önemli bir şey öğreneceğiz.”*

■ ■ **Sorular:**

Öğrencilere şu örnekleri sırayla sorup
onların fikirlerini alın:

- Okulda hiç kural olmasaydı ne olurdu? Mesela herkes istediği saatte sınıfa girip çıkabilseydi?
- Trafikte hiç ışık olmasaydı, arabalar ve yayalara ne olurdu? Bizi koruyan başka neler olabilir?
- Parkta oyuncakları paylaşmak zorunlu olmasaydı, oyunlar nasıl olurdu?
- Sınıfta herkes istediği kadar yüksek sesle konuşsa ders nasıl olurdu?
- Bilgisayarda oyun oynarken süre sınırlaması olmasa ne olurdu?
- Sınıfta herkes kendi istediği sıraya otursa dersler nasıl olurdu?

■ ■ **Kazanım:** “Yani bir şeyi kullanabilmek için bazen kurallar gerekir. Çünkü kurallar olmadığında biz faydalanmak yerine zarar görebiliriz.”

AŞAMA 2: “YENİ BİR DÜNYA: DİJİTAL DÜNYA” (5 DK)

■ ■ Amaç: Dijital dünyanın hayatımızdaki yeri, önemi ve kurallarının neden gerekli olduğu bilincini oluşturmak.

1. Giriş — Öğretmen Konuşması (1-2 dk)

“Şimdi biraz daha farklı yeni bir dünyaya bakacağız. Bildiğimiz dünya gibi ama biraz farklı... ‘Dijital Dünya’. Telefonlarımız, tabletlerimiz, bilgisayarlarımız, oyun konsollarımız aracılığıyla girdiğimiz, sohbet ettiğimiz, oyunlar oynadığımız koca bir evren.

Burası o kadar büyük ve hızlı gelişiyor ki her gün yeni şeyler çıkıyor. Ama biliyor musunuz, tıpkı fiziksel dünyada olduğu gibi buranın da kurallara ihtiyacı var. Çünkü dijital dünyada da herkes güven içinde olmalı, hakkı korunmalı ve huzur içinde yaşamalı.”

2. Kavram Haritası Oluşturma (2 dk)

Tahtaya büyük harflerle “DİJİTAL DÜNYA” yazılır.

Altına şu sorular sırasıyla eklenir ve çocuklara yöneltilir:

- *Biz dijital dünyada nerelere giriyoruz?* (Örnek: Oyunlar, sosyal medya, eğitim siteleri, videolar, sohbetler...)
- *Dijital dünyada kimlerle konuşuyoruz?* (Örnek: Arkadaşlar, öğretmenler, yabancılar)
- *Dijital dünyada nelerle karşılaşıyoruz?* (Örnek: Bilgi, eğlenceli şeyler, haberler, reklamlar, bazen kötü şeyler...)
- Çocukların yanıtları tahtaya yazılır.

3. Yönlendirici Konuşma ve Derinleştirme (2 dk)

“Gördüğünüz gibi, dijital dünya aslında bizim gerçek hayatımızın bir parçası olmuş. Orada çok güzel şeyler var: yeni bilgiler öğrenebiliyoruz, arkadaşlarımızla sohbet edebiliyoruz, oyun oynayıp eğlenabiliyoruz.

Ama maalesef, orada bazen kötü şeyler de olabiliyor. Mesela bazı insanlar kötü davranabiliyor, bazen bilgilerimiz

kötü amaçla kullanılabilir, bazen haksızlıklar olabiliyor. İşte bu yüzden dijital dünyada da kurallar çok önemli!

Kurallar olursa herkes kendini güvende hissedebilir, hakkı korunur, kötü davranışlar engellenir. Bu nedenle dijital dünyanın kuralları, bizim haklarımızı koruyan ve herkesin saygı

duyduğu kurallar olmalıdır.

İşte tam da bunun için hazırlanmış bir sözleşmeyi birlikte inceleyeceğiz:

Dijital Dünyada Çocuk Hakları

Sözleşmesi. Bu sözleşme, dijital dünyada bizim haklarımızı ve korunmamızı sağlamak amacıyla hazırlanmış.”

AŞAMA 3: “BİR SÖZLEŞME HAZIRLANDI!” (5 DK)

■ ■ **Amaç:** Dijital Dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin varlığını çocuklara tanıtmak, onların haklarını bilmelerini ve korumaları gerektiğini fark etmelerini sağlamak.

1. Öğretmen Girişi — Tanıtım Konuşması (2 dk)

“Bu sözleşme, bir grup öğretmen, veli, psikolog, avukat ve doktor tarafından sizin haklarınızı korumak için yazıldı. Yani dijital dünyada neler yapabileceğinizi, hangi haklara sahip olduğunuzu, nasıl güvende kalacağınızı anlatıyor.

Bunu bilmek çok önemli, çünkü dijital dünya bazen karmaşık ve tehlikeli olabilir. Haklarınızı bildikçe kendinizi daha iyi koruyabilirsiniz.

Şimdi size bu sözleşmenin tam metnini dağıtacağım. Bu sözleşmeyi eve götürüp velilerinize imzalatmanızı istiyorum. **Bugünkü ödeviniz bu.** Sonra da beraber bir oyun oynayacağız. Hakkınızı nasıl koruyacağınızı öğreneceğiz.

2. Sözleşme Metninin Dağıtımı ve Kısa Yönlendirme (2 dk)

Şimdi size vereceğim kâğıtlarda bu sözleşmeden bazı maddeler olacak. Sonra da o maddede geçen konuyla ilgili bir örnek ve sorular olacak. Biz bugün hep birlikte Hak Dedektifleriyiz. Bakalım Hak Dedektifleri neler yapacak.

AŞAMA 4: “HAK DEDEKTİFLERİ” (20 DK)

■ ■ **Amaç:** Dijital Dünyada Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerini vaka analizi yoluyla anlamak, yorumlamak ve tartışmak.

■ ■ **Öğretmen Girişi — Hak Dedektiflerine Davet**

“Sevgili Hak Dedektifleri, dijital dünyada haklarımızı korumak için özel bir göreve çağrılıyorsunuz! Bu dünyada bazen kurallar unutulabiliyor ya da haklarımız ihlal edilebiliyor.

Bugün sizin göreviniz, önünüze vereceğimiz örnekleri düşünmek ve tartışmak.

Hep birlikte bu vakaları çözüp haklarımızı nasıl koruyabileceğimizi, haklarımız ihlal edilirse ne tür sorunlar yaşayabileceğimizi anlamaya çalışacağız.

Hazırsanız, gruplara ayrılıyoruz ve dedektif görev kartlarınızı dağıtıyoruz!”

■ ■ **Etkinlik Kuralları**

- Grup Oluşumu:** Sınıf 5 gruba ayrılır.
- Görev Kartları:** Her gruba 1 kart verilir.
- Görevler:**
 - Kartta yazan maddeleri dikkatle okuyun.
 - Örneği okuyup anlayın.
 - Soruları cevaplayın.
 - Görevi tamamlayın.
- Sunum:** Görevi tamamlayan gruplar sonucu sınıfa sunar.

KART 1

SÖZLEŞME MADDE 3:

Çocuklara interneti nasıl güvenli kullanacaklarını öğretmeyen, onları kontrolsüzce ekran başında bırakan kişiler çocuklara iyi bakmamış olur. Büyüklerin, çocukları dijital dünyada korumak için önlem alması gerekir.

■ ■ Vaka:

Can, okuldan geldikten sonra oyun oynamak istedi ama onunla istediği oyunu oynayacak biri yoktu. Bu yüzden salona geçip tablette uzun süre video izledi. Tableti bıraktığında hem gözleri ağrıyordu hem de kimseyle oynayamadığı için mutsuzdu.

■ ■ Soruşturma:

- Video izlemek Can'ı mutlu etti mi?
- Can ekran başında ne kadar kalmalıydı?
- Büyükler Can'a nasıl yardım edebilirdi?

■ ■ Görev:

"Dijital Sınır Koyucu" olun!

- Boş bir kağıda saat çizin.
- Gün içinde ekrana baktığınız saatleri renkli kalemle boyayın.
- Sağlıklı kalmak için aslında nasıl olması gerektiğini farklı bir renkle gösterin.
- Kendi ekran kullanım kurallarınızı yazın: Ne zaman ve ne kadar süreyle ekran kullanmalıyız?
- Hazırladığınız planı ve kuralları sınıfa anlatın!

KART 2

SÖZLEŞME MADDE 4:

Çocukların girebildiği hiçbir internet sitesi, oyun ya da uygulama, çocuklara zarar vermemelidir. Bu yerlerde korkutucu, üzücü ya da kötü şeyler olmamalıdır. Çocukların özel bilgileri izinsiz alınmaz. Çocuk izin vermezse bilgileri toplanamaz. İsterse bu bilgiler silinmelidir. Bu kurallara uymayan internet sitelerine ya da uygulamalara izin verilmez.

■ ■ Vaka:

Ayşe apartmandaki bir doğum günü kutlamasına katılır. Komşu Zeynep Teyze, Ayşe'nin pasta kestiği anı fotoğraflayıp sosyal medyada izinsiz paylaşır. Ayşe bu paylaşımı görünce rahatsız olur, çünkü fotoğrafının internette olmasını istemez. Ailesi durumu komşuya bildirince Zeynep Teyze, sadece tatlı bir anıyı paylaştığını ve bunda bir sorun olmadığını söyler.

■ ■ Soruşturma:

Mahremiyet hakkı, senin özel hayatının ve sana ait şeylerin başkaları tarafından izinsiz görülmemesi ya da kullanılmamasıdır. Bu hakkın korunması, hem evde hem okulda hem de internette sana ait olan şeylerin sadece sen izin verdiğinde başkalarıyla paylaşılmasını sağlar.

- Ayşe'nin mahremiyet hakkı bu olayda nasıl ihlal edilmiştir?
- Yetişkinler, çocukların dijital güvenliğini nasıl gözetmelidir?
- Çocukların görüntülerini içeren sosyal medya paylaşımlarında hangi kurallara dikkat edilmelidir?

■ ■ Görev: Kişisel Bilgi Koruyucuları Görevde!

Grubunuzda "Kişisel Bilgi Koruyucusu" olun ve arkadaşlarınıza dijital ortamda kişisel bilgilerini nasıl koruyabileceklerini öğretin.

- Bilgileri korumak için herkesin kolayca hatırlayacağı 5 basit ve önemli kural belirleyin.
- Bu kuralları eğlenceli bir şekilde (kısa bir şarkı, slogan veya hareketle) sınıfa sunun!

KART 3

SÖZLEŞME MADDE 5:

Çocukların olduğu videolarda, oyunlarda ya da internetteki başka yerlerde şiddet, kötü sözler, zorbalık ve çocuklara uygun olmayan şeylere yer verilmez. Anne babalar, öğretmenler, doktorlar, avukatlar, devlet ve internet sitelerini yapan herkes, çocukların internette dışlanmasına ya da yalnız bırakılmasına karşı birlikte sorumludur.

■ ■ Vaka:

Mert'in sınıf arkadaşları, öğretmenin verdiği proje ödevi için akşamları görüntülü konuşma yaparak bir araya geliyor. Ama Mert'e hiç link göndermiyorlar. Mert kendini üzgün, yalnız ve dışlanmış hissediyor.

■ ■ Soruşturma:

- Dışlama ne zaman zorbalığa dönüşür?
- Çocuklar arasında dışlama nasıl engellenir?
- Böyle bir durumda aileler ve arkadaşlar nasıl yardımcı olabilir?

■ ■ Görev:

“Dijital Nezaket Elçileri” olun!

- “Dijital Dünyada Nezaket Kuralları” oluşturun.
- Bu kurallarda, dijital ortamda nasıl saygılı, destekleyici ve arkadaş canlısı olunacağını yazın.
- Kurallarınızı sınıfa sunun ve neden önemli olduklarını açıklayın.

KART 4

SÖZLEŞME MADDE 9:

Her çocuğun interneti güvenli ve doğru kullanmayı öğrenme hakkı vardır. Devlet, bu hakkı tüm çocuklara sağlamalıdır.

■ ■ Vaka:

Ali, annesinin telefonunu alıp oyun oynamak istedi. O sırada ekrana bir mesaj geldi: “Bu oyunu hemen indir!” Ali merak edip linke tıkladı. Oyun inmedi ama ay sonunda annesine çok yüklü bir telefon faturası geldi.

■ ■ Soruşturma:

- İnterneti doğru kullanmayı öğretmek neden zorunlu olmalı?
- Çocuklar bu eğitimi almazsa hangi tehlikelerle karşılaşabilir?

■ ■ Görev:

Bir “Dijital Güvenlik Rehberi” hazırlayın!

Ali’nin yaşadığı gibi olayların tekrar etmemesi için, çocukların dijital ortamda dikkat etmesi gereken en az 5 temel kuralı kısa ve net cümlelerle yazın.

KART 5

SÖZLEŞME MADDE 13:

Dünyadaki tüm çocuklar eşittir. Hangi ülkede yaş’arsa yaşasın, hangi dili konuşursa konuşsun, her çocuk dijital dünyada aynı şekilde korunmalıdır.

■ ■ Vaka:

Okulda herkesin oynadığı bir hikâye oluşturma uygulaması vardı. Efe, uygulamadaki karakterlerden birini kuzeni Mehmet’e benzetmek istedi ama oyunda sadece açık tenli, sarı saçlı karakterler vardı. Mehmet, “Bana benzeyen kimse yok” dedi ve kendini dışlanmış hissetti.

■ ■ Soruşturma:

- Mehmet neden kendini dışlanmış hissetmiş olabilir?
- Uygulamada herkese benzeyen karakterler olmalı mı?
- Kapsayıcı olmak neden önemlidir?

■ ■ Görev:

“Dijital Eşitlik Elçisi” olun!

Sınıfınızdaki tüm çocukları temsil eden bir resim çizin. Sınıfa neden böyle bir resim çizdiğinizi anlatın ve resmi hepinizin göreceği şekilde sınıf panonuza asın.

